

Edward Breza

Wybrane nazwiska pomorskie (cd.)

Acta Cassubiana 5, 119-131

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EDWARD BREZA

WYBRANE NAZWISKA POMORSKIE (CD¹)

35. Bochentín, Bochentyn, Bochentysz

Nazwisko *Bochentín* i *Bochentyn* zaprzętało długo moją głowę, zanim udało mi się znaleźć przekonującą podstawę dla objaśnienia jego genezy. Przynosiły je studentki z północy Kaszub, niekiedy ze źródeł historycznych. Zawsze upatrywałem podstawę omawianego nazwiska w jakiejś zniemczonej słowiańskiej nazwie miejscowości. Przejrzane jednak źródła, tj. seria *Brandenburgisches Namenbuch* (BNB) dla Brandenburgii, J I, J II dla Meklemburgii, RzDII i RzD I dla Pomorza Zachodniego i Pomorza Środkowego, R II i R I dla innych ziem polskich, nie zawierały takiej nazwy. Podany przez R I 16 i R II 446 *Bodzęcin*, niem. *Bosenthin* z pow. kamieńskiego zapisywany był, jak podano, *Bosenthin* i w sposób zbliżony, jak podają E. Rzetelska-Feleszko i J. Duma (RzDII 71) i jak powtarza B. Czopek-Kopciuch w NMP I 246; objaśniony został jako struktura dzierzawcza od im. *Bożęta* lub *Bożęta*. Dopiero przypadkowa lektura RzD I 110 skierowała moją uwagę

W tomie I „Acta Cassubiana”, 1999, s. 259-275 opublikowane zostały: 1. *Cyper*, *Zip(p)er* i podobne, 2. *Łag*, *Łaga* i podobne, 3. *Os* i *Oss*, 4. *Rzeszoto*, *Rzeszotar* i podobne, 5. *Sito*, *Sitar* i podobne; w t. II, 2000, s. 21-51: 6. *Apfel*, *Apfelbaum*, *Appel*, *Appelbaum*, *Jabłko*, *Jabłon(ka)* i podobne oraz pochodne, 7. *Gloza*, *Glus*, *Glut*, *Glozna*, *Gloc* i podobne, 8. *Milanowski* i pokrewne, 9. *Pomy(j)ski*, *Kczewski* – zanikłe kaszubskie nazwiska szlacheckie, 10. *Promień*, *Strahl* i podobne, 11. *Smedles*, *Smydmes*, *Sznidles*, *Strug*, *Hebel*, *Hewel* i podobne, 12. *Smukała* i podobne; w t. III, 2001, s. 159-176: 13. *Achrem*, *Achremczyk*, *Achremowicz* i podobne, 14. *Aff(feld)*, *Aff(elt)*, *Amende* i podobne oraz pochodne, 15. *Bartelmes*, *Bartelmus*, *Meus*, *Mewes* i podobne, 16. *C(z)indarz*, *Kitlarz*, *Cender* i podobne, 17. *Dawid*, *Dawidzki*, *Dawidowski*, *Dawidson* i podobne, 18. *Eichler*, *Ekman(n)*, *Eichman(n)* i podobne, 19. *Ignar*, *Ignor(a)*, *Ignor* i pochodne, 20. *Lauff(er)*, *Lep(p)er* i pokrewne oraz podobne, 21. *Pardua*, *Pardwa*, 22. *Rzym*, *Roma*, *Romer* i podobne, 23. *Senslau*, *Żelislawski*, *Duba*, *Duber*, 24. *Westfal*, *Westwal* i pochodne; w t. IV, 2002, s. 243-259: 25. *Backhaus*, *Backhus*, *Bakus*, *Backtrog* i podobne, 26. *Cieciora*, *Cieciura*, *Cięciorna* i podobne, 27. *Heland*, *Helandt*, *Helant*, 28. *Jednorał*, *Jednoralek*, *Jednoralski* i podobne, 29. *Metzg(i)er*, *Mecger*, *Metzler*, *Metzig* i podobne, 30. *Pepliński*, *Pelpliński* i podobne, 31. *Sapka*, *Szapke* i podobne oraz pochodne; *Ryma*, *Katar*, *Fluks*, 32. *Sitterle*, *Sitterlee* i podobne, 33. *Ugowski* i podobne, 34. *Wolfard*, *Wohlfahrt* i podobne.

na wieś *Bogucino* pod Dygowem, pow. Kołobrzeg, zapisywaną m.in. *Bogutino* 1212, *Bogetyn* 1253, ale także *Bughhentyn* 1313 i *Bogghentyn* 1313, potem *Bogentin* i *Bogenthin*, jak podaje R I 16, R II 444 i lokalizuje w pow. kołobrzесьkim, por. także B. Czopek-Kopciuch NMP I 254. Z zapisem więc *Bogghentyn* łączę nazwisko *Bochentyn*, w którym pominięto *-gg-*, a *-h-* (wobec niewyróżniania na Pomorzu *ch* bezdźwięcznego i *h* dźwięcznego) zapisano przez *ch*. Ale podajmy najpierw dzisiejszy zasób osób noszących omawiane nazwisko i jego historyczne poświadczenia.

Według SNWPU nazwisko *Bochentin* nosi 69 osób: 66 w woj. gdańskim, 2 słupskim, 1 warszawskim; 102 *Bochentyn*: 5 w woj. bydgoskim, 84 gdańskim, 10 słupskim, 3 katowickim; *Bochentysz* 0*. Na Pomorzu Gdańskim poświadczenia historyczne pochodzą z XVIII wieku: w księdze chrztów par. Strzecz w pow. wejherowskim zapisany został w roku 1742 Mathis *Bochetyn* (AP XXIV 218), następne wpisy mam z księgi metrykalnej parafii Rozłazino, pow. lęborski (przechowywanej w miejscowym archiwum parafialnym): Cristina *Bochetynowa* 1779 (dział zgonów), Anna *Bochetynowa* 1774; w roku 1775 chrzczone było dziecko Anna Marianna... Annae et Martini *Bochetyn* i tychże rodziców wcześniej chrzczone córka Catharina Elisabeth... Annae et Martini *Bochetyn* 1773 i w roku 1777 Anna *Bochetynowa* – zawsze z Bożego Pola Małego oraz z Paraszyna: Catharina... Dorotheae et Joannis *Bochetin* 1781 (wszystko z działu chrztów).

Nazwiska nie rozumiano, odnoszono je na zasadzie skojarzeń fonetycznych do rzeczownika *bochen*, grupę *-en-* oddawano często przez *-ę-*. Środowiskowo rozumiane było jako rodzime, dlatego zdrobnione nawet do *Bochentysz*. Co do pominięcia *-g-* w zapisie *Bogghentyn* por. nazwiska z SNWPU *Boghen* 1 w woj. chełmskim i *Bogen* 1 w woj. koszalińskim (może pochodzą od niem. *Bogen* ‘łuk’). Nazwiska słowiańskie, często kaszubskie, na Pomorzu Zachodnim i Środkowym niemczono różnie, z dzisiejszych form trudno odtworzyć pierwotne etymologiczne postaci, np. dr hab. Hermann Seils z Negast, podał informację, że jego nazwisko wywodzi się ze wsi Kruszyna (*Krussen*) w parafii Kwakowo (*Quackenburg*), pow. słupski i pisane było w tej wsi w XVI w. *Niedzeliz*, w XVII *Niedselitz*, a od mniej więcej 1700 r. *Seilitz*, następnie *Seiltz* i *Seilz*, od roku 1760 *Seilz* – jak dziś. Istotnie w Internecie można znaleźć w omawianej wsi pod rokiem 1717 wśród chłopów m.in. nazwisko Jacob *Söhls* (*Seils*). Pierwotny zapis odczytamy bez trudu jako *Niedzielic*, forma patronimiczna od *Niedziela*, ale z dzisiejszej postaci *Seils* trudno odtworzyć tę pierwotną *Niedzielic*. Nazwiska odmiejscowe kryją także wiele pułapek.

Zauważmy na koniec, że nazwisko *Bochentin* i *Bochentyn* pokazuje po raz kolejny, że ludność słowiańska z Pomorza Zachodniego i Środkowego wędrowała na Pomorze Gdańskie.

36. Kohnke, Kohnka, Kuhnke, Konke, Konka i podobne

SNWPU podaje 691 osób o nazwisku *Kohnke*: po 2 w woj. bydgoskim i śluskim, po 13 w elbląskim i zielonogórskim, 618 gdańskim, po 9 warszawskim i katowickim; 9 *Kohnka*: 4 w woj. elblaskim, po 1 gdańskim i śluskim, 3 zielonogórskim; 69 *Kuhnke*: 14 w woj. gdańskim, 16 warszawskim, 9 koszalińskim, 5 poznańskim; 770 *Kunka*: 2 w woj. bydgoskim, 3 elbląskim, 35 gdańskim, 136 łódzkim, 97 siedleckim, 93 katowickim, 79 skierniewickim, 63 warszawskim; 68 *Kunke*: 12 w woj. bydgoskim, 2 elbląskim, 4 śluskim, 19 toruńskim; 17 *Kunko*: 16 w woj. suwałskim, 1 koszalińskim; 81 *Konke*: 8 w woj. bydgoskim, 47 gdańskim, 16 poznańskim, 9 pilskim; 205 *Konka*: 4 w woj. gdańskim, 83 łódzkim, 50 katowickim, 19 warszawskim; *Konkie* 3: 2 w woj. warszawskim, 1 olsztyńskim.

SSNO III 199 notuje m.in. *Kunek* i *Kunko* od roku 1313 ze Śląska, Małopolski, Wielkopolski i kresów południowo-wschodnich oraz *Konek* i *Konko* od roku 1302.

Na Pomorzu Gdańskim podane nazwiska notowane były na północy Kaszub: pod Gdańskiem Muhl (25, 45, 59, 60, 64) podaje sołtysów: w Kowalach w roku 1603 Michael *Koneke*, w Oruni Gergen *Konke* w roku 1676, w Pruszczu Jacob *Kohnke* w roku 1750 i tamże w roku 1808 Gottlieb *Kohnke*, w Ostrożku (*Scharfenort*) w latach 1623-1632 Lorenz *Konke*; w księgach metrykalnych par. Tyłowo zapisani zostali Catharina *Konkowna* 1798 i Franciszek *Konka* 1800 (XXVII 63, 34); w księdze chrztów par. Żarnowiec Catharina *Konkowa* w roku 1788, parokrotnie Bernardus *Konka* z Czymanowa 1811, 1812, 1816 (księga niepaginowana); w księdze par. Góra pod Wejherowem: Joanis *Konka* 1741, Catharina *Konkowna* 1760 (VI 22, 43); w księdze metrykalnej par. Reda: Mathias *Konka* 1756 i Eva *Konczynna* 1759 (XVIII, księga niepaginowana); par. Kielno: Barbara *Konka* 1825, Albertina *Konkowna* 1820 (VIII 4, 63) i modelowo utworzone za pomocą przyrostka *-owski* Antonius *Konkowski* 1826 (IX 27), Marg(aretha) gb. *Konkowska* także w Chmielnie (I 85) i por. 137 osób o nazwisku *Konkowski* w SNWPU: 7 w woj. bydgoskim, 5 elbląskim, 3 gdańskim, 30 warszawskim. Dziś nazwisko *Konke*, *Kohnke* i *Konka* również na północy Kaszub, spotykamy je na tamtejszych cmentarzach, np. w Wejherowie spoczywają: Herbert *Kohnke* (1932-1993), Maria *Kohnke* (1899-1960), Leon *Kohnke* (1901-1985), Genowefa *Konke* (1910-1971), Jan *Kohnke* (bez dat życia).

Podane nazwiska pochodzą od germańskiego nazwiska *Konrad*, dawniej *Cuonrāt* od staro-wysoko-niem. przymiotnika *kuoni*, dziś *kühn* ‘śmiały, zuchwały’ i rzeczownika *rāt*, dziś *Rat* ‘rada’, a więc oznaczało ‘tego, co udzielał śmiałych rad’. Postać dawna imienia i współczesna zdecydowała o początku *Ku-* czy *Ko-*; końcowe *-ke* jest formantem dolnoniem., końcowe *-e* ulegało spolszczeniu przez wymianę na *-a*. Liczne warianty tego imienia i formy pochodne notowane w SSNO omawia Z. Klimek (SEMot V 150-151).

37. Pąk, Pąkowski, Pączek, Pączkowski i podobne

SNWPU podaje 424 osób o nazwisku *Pąk*: 8 w woj. bydgoskim, 16 elbląskim, 1 gdańskim, 125 tarnobrzeskim, 43 warszawskim, 32 olsztyńskim; 8 *Pąkowski*: po 3 w warszawskim i łódzkim, 2 piotrowskim; 2037 *Pączek*: 46 w woj. bydgoskim, 22 elbląskim, 201 gdańskim, 58 słupeckim, 241 tarnowskim, 198 krakowskim, 168 rzeszowskim, 143 radomskim, 85 lubelskim, 65 warszawskim, 51 wrocławskim, 49 wrocławskim; 11 *Pończek*: 8 w woj. gdańskim, po 1 opolskim, poznańskim i siedleckim; 249 *Ponczek*: 46 w woj. bydgoskim, 21 elbląskim, 102 gdańskim, 11 słupeckim, 20 toruńskim; 57 *Ponczkowski*: 1 w woj. gdańskim, 18 toruńskim, 11 wałbrzyskim, bez wskazania ilości *Ponczk*, *Ponczko*, *Ponczenko*; 284 *Pączka*: 55 w woj. bydgoskim, 71 rzeszowskim; 1 *Pączeka* w woj. kieleckim; 53 *Pączkiewicz*: po 3 w woj. gdańskim i opolskim, 27 warszawskim, 15 kieleckim; 217 *Pączko*: 87 opolskim, 31 katowickim, 28 wrocławskim, 27 gorzowskim; bez wskazania ilości *Pączków* i *Pączkowiak*; 857 *Pączkowski*: 34 w woj. bydgoskim, po 27 elbląskim i gdańskim, 26 słupeckim, 621 olsztyńskim, 156 wrocławskim, 90 płockim, 68 warszawskim, 52 katowickim, 44 ciechanowskim. Wiele pochodnych przyjmuję.

SSNO IV 219 notuje *Pęk* lub *Pąk* od roku 1405 niezlokalizowanych, z XV w. z kresów południowo-wschodnich, odniesione przez A. Cieślukową (C 93, SEMot I 210, 212 (s. v. *Pękoślawa*)) od rzeczowników *pąk*, notowanego od 1472 r. i *pęk* od XVI w., też *Pączek*, *Pęczek* od roku 1299 w Małopolsce, Wielkopolsce, Mazowszu, odniesione przez wspomnianą autorkę do rzeczowników *pączek*, notowanego od roku 1436 i *pęczek*, datowanego od XVI w. na Pomorzu Gdańskim. Catharina *Pąkowa* zapisana została w księdze metrykalnej par. Strzecz w roku 1737, także Bartholomei *Pączkowski* 1729 i Bartholomeo *Ponczkowski* 1731 i Mathias *Pączk* 1717 (XXIV 32, 125, 144, 182); Barbara *Pączkowska* utrwalona została w roku 1741 w księdze metrykalnej par. Kielno (VII 16), w Dzierżaznie pod Kartuzami w roku 1772 w katastrze fryderycjańskim figuruje sługa leśny (*Waldknecht*) Thomas *Ponck* (Heidn 538), w księdze metrykalnej par. Św. Trójcy w Wejherowie zapisany został Xaver *Ponschke* w roku 1900 i por. 10 osób *Ponschke* z woj. gdańskiego SNWPU.

Podstawowe nazwisko *Pąk* pochodzi od rzeczownika pospolitego *pąk* 'zawiązek kwiatu albo liścia', dawniej w okresie XV-XVII w. *pęk*, samogłoska -ą- pojawiła się pod wpływem zdrobnienia *pączek*, pochodnego od *pęk* w podanym wyżej znaczeniu, i rzeczownika zbiorowego *pąkowie*. Znaczenie kulinarne *pączek* 'rodzaj okrągłego ciasta smażonego w tłuszczu' pojawiło się w wieku XVI przez metaforę rzeczownika *pączek* (na drzewie lub krzewie) B II 520-521, 537. Nazwisko *Pączek* zatem jest dwuznaczne: albo pochodne od *Pąk* za pomocą przy-

rostka *-ek*, albo od rzeczownika *pączek* czy to w znaczeniu botanicznym, czy kulinarnym. Bliskie fonetycznie są *Pęk*: ap. *Pęk* 'snop', gw. *Pank*, kasz. *Panek* w realizacji *Pónk* i kasz. *Pënk(a)*, pisane *Penk(a)* od rzeczownika *pënk* 'ćwiek, gwóźdź szewski' i 'penis', o których pisałem w NP 322-323. *Pąkowski* to forma modelowa, utworzona za pomocą przyrostka *-owski* od nazwiska *Pąk*, *Pączkowski* może pochodzić od n. m. *Pączkowo*, gm. Szreńsk, woj. ciechanowskie (WU II 701), *Pączka* można rozumieć jako formę dopełniacza lp. od *Pączek*, *Pączków* to genetyczny przymiotnik dzierżawczy od *Pączek*, *Pączkowiak* jest formą patronimiczną, utworzoną za pomocą przyrostka *-owiak*. Kaszubska forma *Ponschke* powstała przez odwrócenie przyrostka *-ek* na dolnoniem. *-ke* z towarzyszącą wymianą *-cz-* na *-sz-*, por. analogicznie *Prączk* na *Pranschke* (nazwisko pochodzi od *Pręga*, kasz. *Pranga* z suf. *-ek*, por. NP 341).

Po łacinie *pączek* 'ciasto' to *globus* i por. 2 osoby o nazwisku *Globus*: po 1 w woj. warszawskim i poznańskim, możliwe jednak już od *globus* 'model kuli ziemskiej' i żargonowe 'głowa, zwłaszcza tęcza' i łacińskie przydomki (*cognomina*) *Globulus* i *Globula*, po niem. *pączek* w znaczeniu botanicznym to *Knospe* i por. 6 osób o nazwisku *Knospe*: 2 w woj. elbląskim, 4 gdańskim (*pączek* w znaczeniu kulinarnym to *Pfannkuchen*, niepoświadczony w SNWPU).

38. Pek, Peek, Peck, Peik, Peikowski, Pejka i podobne

SNWPU podaje 370 osób pisanych *Pek*: 2 w woj. bydgoskim, 5 elbląskim, 265 gdańskim, 60 słupskim, 10 katowickim, 9 lubelskim; 79 *Peka*: 31 w woj. bydgoskim, 2 elbląskim, 39 gdańskim, 5 koszalińskim, 2 olsztyńskim; 172 *Peek*: 16 w woj. bydgoskim, 144 gdańskim, 3 słupskim, 5 łódzkim, po 2 w katowickim i skiernewickim; 57 *Peck*: 16 w woj. bydgoskim, 29 gdańskim, 1 słupskim, 11 toruńskim; 2 *Pecke* w woj. opolskim; 5 *Peik*: po 1 w woj. gdańskim i poznańskim, 3 pilskim; 7 *Peiker* w woj. krakowskim; 19 *Peikow*: po 6 w woj. bydgoskim, poznańskim i zielonogórskim, 1 pilskim; 14 *Peikowski* w woj. gdańskim; 176 *Pejka*: 71 w woj. bydgoskim, 16 gdańskim, 57 poznańskim, 9 łódzkim; 1 *Pejke* w woj. gdańskim; 36 *Pejkowski*: 3 w woj. bydgoskim, 18 toruńskim, 6 gorzowskim, 5 białostockim, 4 łomżyńskim.

Historycznie na Pomorzu Gdańskim nazwiska wyliczone wyżej notowane były na Kociewiu, głównie na południowych Kaszubach, rzadziej na Kaszubach północnych. W roku 1664 Jan *Pecka* był karczmarzem we wsi Bładowo, pow. tucholski, tegoż roku w Kamienicy Królewskiej mieszkał niejaki *Peck* (F 32, s. 189, 381), Heidn 188 podaje go jako *Peek*. W księdze metrykalnej par. Lipusz pod rokiem 1877 figuruje Joseph *Pek* (XIII 7), spisy ludności Kościerzyny wyliczają: *Peick* Stanislaus i *Peikowski* Adam 1849 (505/1172), tenże Stanisław figuruje dalej jako *Peik* Stanislaus 1852 (505/1173) i *Peyck* Stanislaus 1855 (505/1174),

zawsze jako katolik mówiący po polsku, raz również jako znający jęz. niemiecki; w księdze ślubów par. Kościerzyna (we wcześniejszej księdze chrztów nazwisko nienotowane) zapisani zostali: *Pekowna* Bregita 1829, znany nam już *Peck* Stanislaus 1856, *Pek* Marianna 1879 i *Peek* Josephina 1890 oraz *Pekowski* Johann 1834 (XII 13, 21, 104, 193, 236). Często trafiało omawiane nazwisko do ksiąg metrykalnych par. Ugoszcz pod Bytowem: w księdze chrztów zapisani zostali: *Jacobus Pek* 1777 i *Mathias Pek* 1788, obaj z Półczna oraz *Marianna Pykowa* 1784 (s. 51, 55, 82), w księdze zgonów *Kva filia Peki* 1782 (s. 6, poz. 4), W Księdze Szkaplerza Św. Fręciszek *Pek* i *Ewa Pekowna* z Łąkiego 1781 (księga niepaginowana). W par. Góra pod Wejherowem w roku 1794 zapisana została *Marianna Peykowna* (VI 83). Nazwisko wymawiane jest *Pék* lub *Pëk*, tłumaczy to nam zapisy typu *Peek* lub też dyftongiczne *Peik* (też *Pejk*) z wymowy *Pék* oraz *Pek*, zmienzione *Peck* z wymowy *Pëk*; końcowe *-e*: *Pecke*, *Pejke* pełni funkcję niemczącą, *-a* może polszczyć formy typu *Pejke* lub oddawać podstawę *péka* (o czym za chwilę), *Pejkowski* jest formą modelową, utworzoną za pomocą przyrostka *-owski*, *Peikow* genetycznym przymiotnikiem dzierżawczym (typu *tatów*), *Pejker* niemiecką z suf. *-er*.

Nazwisko pochodzi od kasz. rzeczownika *pék* (też *péka* i *pëk*) o wielu znaczeniach, które zbiera H. Popowska-Taborska (SEK IV 45-46): 1) kolec, cierń, 2) cieńsza kość przedramienia u ptaków, 3) kij zakończony gwoździem, służący do posuwania się na lodzie, 4) kikut suchej gałęzi na drzewie, 5) dzida, lanca, 6) wiosło z okuciem metalowym, 7) przen. chuda gęś, chudy człowiek, zwłaszcza kobieta i inne, podaje także formy pochodne i oboczne, wyraz wywodzi z dolnoniem. *pëk* ‘żelazny szpic na końcu kija’, a wszystko ostatecznie z francuskiego *pique* ‘pika, dzida’. Konkretnie znaczenia powstać mogły w gwarach kaszubskich, do nazwiska najbardziej pasuje znaczenie ‘chudy człowiek’. Gdyby o znaczenie ‘kolec, cierń’ chodziło, to por. nazwiska *Dorn* 173: 19 w woj. bydgoskim, 21 gdańskim, *Dorna* 588 od niem. *Dorn* ‘kolec, cierń, łaciński przydomek *Aculeo* od *aculeus* ‘kolec, oścień’ oraz *Spina* od *spina*, *-ae* ‘cierń i XVII-wiecznego panteistycznego filozofa niderlandzkiego (wywodzącego się z rodziny żydowskiej) Barucha (Benedykta) Spinozę od łac. *spinus* ‘ciernisty’.

Zbliżone fonetycznie nazwiska *Pyk* 284: 2 w woj. elbląskim, 11 gdańskim, 199 kieleckim, 13 wrocławskim, 11 wałbrzyskim i 3618 *Pyka*: 13 bydgoskim, 28 elbląskim, po 3 gdańskim i słupskim, nade wszystko zaś na Śląsku: 1416 w woj. katowickim, 526 opolskim pochodzą w większości wypadków od *pykać* (fajeczkę), *Pik* 907, *Pika* 57 od *pikać* ‘o głosie ptaków’, był to przydomek szlachecki *Kłaczyńskich* z *Kłaczna* w pow. bytowskim, a *Piks Trzebiatowskich* z *Trzebiatkowej* w tymże powiecie Przyd 173.

SNWPU podaje także 9 osób *Pekeron* w woj. bydgoskim; 12 *Pekeron*: 7 w woj. bydgoskim, 5 gdańskim; 22 *Pekrun*: 18 w woj. elbląskim, 4 gdańskim, też

1 *Pekora* w woj. gdańskim, 1 *Pekorska* w woj. toruńskim, 4 *Pekera* w woj. opolskim, może też 44 *Pekura*: 5 w woj. elbląskim, 26 ostrołęckim, 13 warszawskim. Notowane także historycznie na Kociewiu nazwiska Harry *Pekierun* 1695 i Herman *Piekerun* 1735 w księgach metrykalnych par. Garcz, także *Pekierun* 1763 i w księdze parafii Walichnowy (Damps 233), w księdze chrztów par. Piasieczno (w miejscowym archiwum parafialnym) utrwaleni zostali Anna *Pekerun* 1867 i Catherina *Pekeruhn* 1860 (s. 32, 55). Wiązałbym je z dawnym przymiotnikiem *piekry* ‘piękny’, z czego kasz. nazwisko *Pekron*, *Pikron*, o których pisałem w NP 330.

Dodać trzeba, że obok podstawy *pék* w omawianych nazwiskach, do czego skłaniają się także antroponimiści niemieccy, jak Zoder II 283 (s. v. *Peek*), w niektórych trzeba wziąć także pod uwagę góroniem. *Pech* = dolnoniem. *Peck* ‘smoła’, kasz. *pik* (z czego np. pod Kartuzami osada *Pikarnia* od ap. *pikarnia* ‘smolarnia’, przekształcana w formę *Piekarnia*). Dlatego historyczne nazwiska: Piotr *Pekker* 1662 w pow. świeckim (Damps 233) można zinterpretować jako n. zawodową *Pecker* ‘smolarz’, jak Go 461. Zoder II 283 dla nazwiska *Peek* widzi także (niepewnie, bo znak zapytania) średnio-dolno-niem. *pedik* ‘rdzeń, szpik, miąższ’, realizowany gwarowo jako *peik* (w Westfalii), też *peek*. Podaje też nazwiska typu Corde *Pedecke* od roku 1421 i Hans *Peick* od 1551. Musimy się zatem liczyć w wymienionych nazwiskach z homonią, czyli poligenezą, tym bardziej, że niektórzy niemieccy badacze, biorąc pod uwagę oboczność spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, próbują nazwiska typu *Peck* sprowadzać do podstawy *Beck* od *Bäck(er)* ‘piekarz’.

39. Pstrag, Pstong, Pstrągowski, Pstrongowski i podobne

SNWPU podaje 438 osób o nazwisku *Pstrag*: 152 w woj. bydgoskim, 16 elbląskim, 63 gdańskim, 35 przemyskim, 30 tarnowskim, 27 toruńskim, 24 katowickim, 12 krakowskim, 10 zielonogórskim, złożone *Pstrag* Bieleński 1 w woj. poznańskim, w zapisie fonetycznym *Pstrong* 149: 63 w woj. bydgoskim, po 2 elbląskim i warszawskim, 63 gdańskim, 12 toruńskim, 4 katowickim, 3 wrocławskim, w zapisie i z samogłoską nosową, i z wyodrębnionym *-n-*, a więc *Pstrąng* 8: po 4 w woj. bydgoskim i słupskim, hiperpoprawnie *Pstręg* 1 w woj. katowickim; 661 *Pstrągowski*: 21 w woj. bydgoskim, 9 elbląskim, 98 gdańskim, 2 słupskim, 90 ciechanowskim, 61 ostrołęckim, 61 łomżyńskim, 55 warszawskim, 46 olsztyńskim; 35 *Pstrongowski*: 29 w woj. gdańskim, 6 radomskim.

SSNO IV 388-389 notuje nazwę osobową *Pstrag* od roku 1427 z Mazowsza, Małopolski i z kresów południowo-wschodnich (C 103, SEMot I 242). Na Pomorzu Gdańskim nazwisko notowane było historycznie w pow. świeckim: w roku 1662 w Przechowie zapisana została Gertruda *Pstrągowa*, w księgach metrykal-

nych parafii Sartawice pod Świeciem zapisani zostali: Casimirus *Pstrąg* 1781, Antonius *Pstrąg* 1786 i Barbara *Pstronkow* (forma dopełniacza lm.) 1795 (Damps 251).

Nazwisko *Pstrąg* (i warianty) pochodzi od rzeczownika *pstrąg* 'gatunek ryby', utworzonego od rzeczownika *pstry* z przyrostkiem *-ąg*, nazwiska od gatunków ryb są częste, por. np. *Karaś*, *Śledź*, niem. *Hering*, hiszp. *Sarda*, *Płoc*, *Płotka* i wiele innych. *Pstrągowski* i warianty jest dwuznaczne: albo utworzone modelowo za pomocą przyrostka *-owski* od wcześniejszej formy *Pstrąg*, albo od n. m. *Pstragowa*, gm. Czudec, woj. rzeszowskie, notowanej od roku 1377 (N 166) i pochodzącej od przewartka *Pstrąg*, też *Pstrągówka*, gm. Wiszniowa w tymże województwie, *Pstrągi-Gniewoty*, gm. Zambrów, woj. łomżyńskie (WU III 85). Herbarz Leszczyca (s. 133) podaje *Pstrągowskich* herbu Jasieńczyk w Ziemi Łomżyńskiej, notowanych od roku 1465, którzy wcześniej mieli się nazywać *Pstrąg* (por. wysokość frekwencji nazwiska *Pstrągowski* na Mazowszu).

Po łacinie *pstrąg* to *salmo*, *-onis* i por. łaciński przydomek (*cognomen*) *Salmo*, po niemiecku *Forelle* i por. w SNWPU nazwiska *Forel 0*, *Forell 5*: 3 w woj. szczecińskim, po 1 jeleniogórskim i wrocławskim, 10 *Forelle*: 8 w woj. zielonogórskim, po 1 w warszawskim i katowickim, po angielsku *trout*, zapożyczone z łacińskiego *tracta*, *-ae* lub *trocta*, *-ae*, też *tractus*, *-i* 'gatunek pstrąga', a to z greckiego *trōcktēs* 'gatunek ryby morskiej o silnym uzębieniu' oraz 'żarłok, chciwiec', tych jednak śladu w nazewnictwie osobowym (w dostępnych mi źródłach) nie znalazłem.

40. Rac, Ratz, Rec, Retz, Raca, Reca i podobne

SNWPU podaje 177 osób o nazwisku *Rac*: 21 w woj. bydgoskim, 28 elbląskim, 5 gdańskim, 2 słupskim, 35 chełmskim, 11 legnickim; 96 *Ratz*: 25 w woj. bydgoskim, 19 gdańskim, 23 warszawskim, 10 skierniewickim; 284 *Rec*: 2 w woj. bydgoskim, 15 elbląskim, 24 gdańskim, 52 rzeszowskim, 26 krośnieńskim; 149 *Raca*: 23 w woj. bydgoskim, 70 gdańskim, 1 słupskim, 16 konińskim, 14 warszawskim; 254 *Reca*: 30 w woj. bydgoskim, 7 elbląskim, 66 gdańskim, 108 słupskim, 10 poznańskim; 31 *Retza*: 14 w woj. gdańskim, po 4 słupskim i toruńskim, 9 ciechanowskim; 23 *Ratza*: 4 w woj. gdańskim, 8 koszalińskim, 11 szczecińskim; *Ratzka* 0; *Retzka* 0; 1 *Recer* w woj. tarnowskim; 8 *Retzer*: 5 w woj. łódzkim, 3 warszawskim; 8 *Ratzke*: 7 w woj. gdańskim, 1 toruńskim; 3 *Racer*: 2 w woj. wrocławskim, 1 warszawskim; 15 *Ratzko*: 6 w woj. wrocławskim, 5 opolskim, 2 warszawskim, po 1 krakowskim i zielonogórskim; 37 *Ryc*: 6 w woj. elbląskim, 7 gdańskim, 8 wrocławskim, po 5 katowickim, płockim i poznańskim; 1 *Ryca* w woj. lubelskim; 7 *Ric* w woj. poznańskim; 1 *Ricer* w woj. wrocławskim; 1 *Raz* w woj. sieradzki; 20 *Raza*; 2 *Raze* w woj. łódzkim; 10 *Razer*: 8 w woj. bydgoskim, 2 konińskim. Pochodne od podanych nazwisk pomijam.

SSNO IV 414-415 notuje z Pomorza z roku 1385 n. os. *Racz* i *Recz* z XV w. z Mazowsza i z kresów południowo-wschodnich, ze Śląska, czytane przez redakcję jako *Rac* lub *Racz*, *Rec* lub *Recz* oraz formy pochodne, które M. Malec (Mal II 167) słusznie interpretuje jako zdrobnione imiona od pełnego imienia *Radosław*, na Pomorzu *Redosław*. Na Pomorzu Gdańskim podane wyżej nazwiska (w większej części) notowane były od Kociewia po północne Kaszuby. W księdze metrykalnej par. Drzycim (AP Bydgoszcz k. 147) wystąpił Adamus *Ratz* w roku 1785; wcześniej w roku 1598 w osadzie Smolno, pow. świecki notowany był Simon *Rycz* (F 36, s. 183). Najczęściej zapisywane były na południowych Kaszubach, zwłaszcza w Kościerzynie i w Lipuszu, skąd znam nosicieli nazwiska *Rec(a)* i gdzie notowani na nagrobkach cmentarnych. Oto w Księdze Bractwa Różańcowego, jedynej takiej zachowanej na Pomorzu w archiwum par. Lipusz, zapisane zostały: Maryanna *Recowa* 1821 i inna Marianna *Recz* 1832, w księdze urodzeń Andreas *Retz* 1861 (p. 78) i w księdze ślubów Marianna *Retz* 1865 (p. 71) – księgi w Urzędzie Gminy, prawdopodobnie też Marianna *Retz* zapisana została w roku 1828 w księdze metrykalnej par. Lipusz, przechowywanej w AP (XV 19). W księdze chrztów par. Ugoszcz pod Bytowem zapisani zostali małżonkowie Dorota i Jan *Ryck*: Dorothea *Rytkowa* 1778, w roku 1779 chrzczone było dziecko urodzone *ex laborioso* 'robotnika' Joanne *Ryck* et Dorothea i tegoż roku zapisana Dorothea *Rydzkowa*, pochodzili z Ugoszcza (s. 57, 60, 61), w Księdze Szkaplerza Św. teje parafii figuruje Wyktoria *Recowa* w roku 1833; publikacja KB 297 zawiera zapis *Retzke* Marten z Udorpia z roku 1639; tzw. Summariusz ksiąg kościelnych par. Wiele utrwała wpisy: Elisabeth *Raca* 1776, pisana Elizabeth *Ratz* 1794, pięciokrotnie Lorenz *Ratz* w latach 1787-1800; w Kościerzynie spisy ludności miasta wykazują: *Reetz* Ludwig, ewangelik mówiący po polsku i po niemiecku w latach 1846 i 1852 (505/1171, 1173), nadto *Resa* Lorenz 1849 i w roku 1852 pisany *Ressa*, katolik mówiący po polsku (505/1172, 1173); księga ślubów teje parafii zawiera wpisy: *Recza* Lorenz 1851, *Retz* Franz 1868, *Redtz* Rozalia 1888, *Ryza* Lorenz 1844 (AP XII 50, 72, 154, 227, 267). Kataster fryderycjański z roku 1772 ujawnia, że w Przodkowie mieszkał Johann *Retsch* (Heidn 533); księga metrykalna par. Rumia zawiera wpisy: Jacob *Ritz* 1719 i Jacobus *Ryc* 1729 (IX 9, 36), a Redy: Martinus *Ric* 1753 i chyba tenże Martinus *Rydz* 1758 (XVIII), w księdze par. Kielno zapisany został Jacob *Ritz* 1840 (IX 135), Góra: Joannes *Raczewski* 1740 i Jacobus *Raczka* 1766 (VI 8,55) i na samej północy: w księgach par. Strzelno: Georgio *Retzke* 1672, Marianna *Reczkowa* 1741 i tegoż roku Mathias *Recz* oraz Swarzewa Helena *Ratzke* 1676.

Nazwiska wyliczone zbliżone są fonetycznie, mają kilka podstaw, które pod wpływem niemieckim i kaszubszczyzny zbliżyły się i dziś trudno je jednoznacznie rozdzielić. Są to więc genetycznie nazwiska homonimiczne (poligenetyczne). Znaczna ich część to genetyczne zdrobnienie od pełnego imienia dwuczłonowego *Rado-*

staw, na Pomorzu *Redostaw*, utworzone za pomocą przyrostka *-c* lub *-cz* bądź *-ca* lub *-cza*. Przyrostek ten uznaję za kontynuację starogermańskiego *-izo*, który zapożyczony został do polszczyzny w postaci *-c* lub *-cz* bądź *-ca* lub *-cza* (PJ III 10, przyp. 8). Za taką interpretacją przemawiają także formy *Racz* 105: 31 w woj. kaliskim, 12 łódzkim, po 11 piotrkowskim i suwalskim; 1 *Racza* w woj. rzeszowskim; 22 *Recz*: 17 w woj. warszawskim, po 2 białostockim i ostrołęckim, 1 katowickim, może także *Reczka* 198 i *Reczko* 500.

Po drugie, część podanych nazwisk, zwłaszcza pisanych *Reetz*, też z zakończeniem *-er* (*Racer*, *Recer*) jako n. mieszkańców, wywodzi się od n. miejscowości. R II 665 podaje *Reetz* – po stronie polskiej *Rzeczyca Wielka*, pow. miastecki i *Reetz Nm* – *Riecz*, pow. choszczeński. Ta pierwsza miejscowość zapisywana była *Rest* 1281 (por. ewentualnie 15 osób o nazwisku *Rest* w woj. katowickim), *Reetz* 1670 i następnych i uznana przez E. Rzetelską-Feleszko i J. Dumę za niejasną (RzD I 278) z ewentualną sugestią, że to *Rzeczyca* lub *Rieczce*. Opowiedziałbym się za formą *Rzeczyca*: ap. *Rzeczyca* ‘mała rzeka’, por. jez. *Rzeczyce* pod Szenajdą w pow. kościerskim (PMT I 227). Ta druga jest późna i zdaniem wspomnianych autorów (RzD II 189-190) może została przeniesiona z n. miasta *Recz*, niem. *Reetz* w woj. gorzowskim, notowanego od roku 1269 jako *Rez*, objaśniona przez S. Rosponda (SEMiG 326) jako forma dzierżawcza z suf. *-jb* od n. os. *Redek* (tj. *Redecz*, do *Redcza*), skąd wywodzą się *Redeccy*: w SNWPU 236 osób. Zoder II 371 wywodzi niem. nazwisko *Reetz* od n. m. *Reetz* w Nadrenii, Branderburgii, Pomorza Zach., Prus Wschodnich, Meklemburgii a) *Reetze* od takiejże wsi w pow. *Donnenberg* pod Hanowerem, b) w Dolnej Saksonii, c) *Reetzow* na wyspie Wolin; także od takichże nazw terenowych. Samo nazwisko notuje z roku 1689: Berendt *Rehts*, Jürgen *Reetz*; nazwisko zaś *Retz* (s. 395) albo od słowiańskich zdrobnień im. *Radosław*, albo od n. m. *Retz* w Nadrenii, *Retzen* w Dolnej Saksonii i w Prusach Wschodnich, samo nazwisko Simon *Retzen* z roku 1580, Levin *Rhetz* 1725, por. też DF 529, Go 483 podaje ogólnie 15 miejscowości o nazwie *Reetz*.

Nazwiska *Ryc*, *Ric* mogą być zdrobnięciami od im. *Ryszard*, jak w księgach ławniczych Kościerzyny *Richardus* Wilson określony został *Rick* (Sl. Oc. t. 44, 1977). Wreszcie nazwiska *Raz* i *Raza* mogą pochodzić od czasownika *razić* czy to w skutek derywacji wstecznej (*Raz*) lub konwersji (*Raza*), jak np. *Potrac* od *potracić*, *Zwara* od *zwarzyć*.

Wszystkie te nazwiska mają pochodzenie słowiańskie bezpośrednie: od imienia (ostatecznie *Radosław*, na Pomorzu *Redostaw*), czasownika *razić*, polskiego imienia zdrobnienia *Ryc*, *Ryck* od germańskiego *Ryszard* (niewykluczona w niektórych wypadkach nazwa grzyba *rydz*, kasz. *ridzk* ‘*Lactarius deliciosus*’), pośrednio od słowiańskich, ale zniemczonych nazw miejscowości.

41. Zimny, Zimnoch, Zimniak, Zimnik i podobne

SNWPU podaje 3567 osób pisanych *Zimny*: 115 w woj. bydgoskim, 24 elbląskim, 162 gdańskim, 22 słupskim; 551 katowickim, 346 kaliskim, 305 poznańskim, 167 krakowskim, 149 częstochowskim, 133 wrocławskim, 123 warszawskim, 121 rzeszowskim, 108 kieleckim, 96 gorzowskim, 95 skierniewickim, 88 szczecińskim, 86 zielonogórskim, 78 łódzkim, 63 opolskim, 59 leszczyńskim, 58 pilskim, 48 legnickim; 1271 *Zimnoch*: 25 w woj. bydgoskim, 22 elbląskim, 53 gdańskim, 4 słupskim, 798 białostockim, 68 warszawskim, 45 szczecińskim; 31 *Zimnocha*: 7 w woj. słupskim, 6 gorzowskim, 5 wałbrzyskim i zielonogórskim; 4 *Zimnioch* w woj. warszawskim; 921 *Zimniak*: 31 w woj. bydgoskim, 13 gdańskim, 2 słupskim, 298 kaliskim, 122 poznańskim, 53 wrocławskim; 1 *Zimniek* w woj. warszawskim; 196 *Zimnik*: 2 w woj. gdańskim, 112 katowickim, 39 opolskim.

SSNO VI 321, VII 306 notuje nazwę osobową *Zimny* od roku 1314 z Wielkopolski, XIV w. z Małopolski, z XV w. z Mazowsza i kresów południowo-wschodnich (C 145, SEMot I 369), nadto zestawienia przezwiskowe *Zimna Gospoda* z roku 1473 z Małopolski i *Zimna Woda* z roku 1482 z kresów południowo-wschodnich oraz *Zimnik* z roku 1476. W Tagowiu, powiat bytowski, w roku 1560 zanotowani zostali *Zimnock* Swantes i *Zimnock* Matzke KB 287, odczytać je możemy *Zimn(i)ak* z kaszubską realizacją *-ā* długiego jako *ō*. Stanisław *Zimny* odnotowany został w roku 1664 we wsi Gacki, pow. świecki (F 32, s. 246). Księga chrztów par. Brusy z lat 1643-1649 odnotowuje z Czyczków nazwisko *Zimny*.

Nazwisko *Zimny* pochodzi niewątpliwie od przymiotnika *zimny*, poświadczonego w polszczyźnie od roku 1482, oznaczającego nie tylko, jak podaje L VI 1063 ‘ciepła nie mający’, ale także ‘ostygły, obojętny, nieochoczy’ (por. *zimny* na cudze sprawy, *zimne* serce). Od tego podstawowego wariantu tworzono formacje pochodne za pomocą przyrostka *-ak*: *Zimniak*; *-ek*: *Zimniek*, *-ik* *Zimnik*; *-och(a)*: *Zimn(i)och(a)* i innych, których tu już nie przytoczyłem. W zasobie polskich nazwisk występuje również *Kalt* 1 woj. warszawskim: *Kalta* 1 w woj. krośnieńskim; 28 *Kalder*: 23 w woj. katowickim, 5 opolskim od niem. *kalt*, średnio-dolno-niem. *kald* (por. ang. *cold*) też nie tylko ‘zimny’, ale także ‘niemiły, nieprzyjemny, przykry’. Był też łaciński przydomek (*cognomen*) *Calidus* od przymiotnika *cal(i)dus*, *-a*, *-um* ‘ciepły, gorący’ i por. 1378 osób o nazwisku *Cieply*, morfologicznie taki sam, jak niem. *kalt*, jednakże semantycznie plasujący się na przeciwnym krańcu. Szerzej patrząc, zauważamy, że nazwisk odprzymiotnikowych mamy wiele w każdym języku, por. choćby polskie *Wielki*, *Mądry*, *Stawny* i inne.

Objaśnienie skrótów

- Archiwum Państwowe w Gdańsku (chodzi o księgi metrykalne parafii rzymskokatolickich w zespole kościoły katolickie, sygn. 1254 III)
- B** – A. Bańkowski, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. I, II, Warszawa 2000
- Damps** – M. Damps, *Nazwiska mieszkańców Kociewia od XVI do XVIII w.* Praca doktorska, wykonana pod kierunkiem E. Brezy na Uniwersytecie Gdańskim w roku 1988 (maszynopis)
- Rosa, Volker Kohlheim, *Duden. Familiennamen: Herkunft und Bedeutung*, Mannheim 2000
- *Opis królewskich województw chełmińskim, pomorskim i malborskim z r. 1664*, wyd. J. Paczkowski, Toruń 1938, Fontes XXXII
- *Inwentarz dóbr stołowych biskupstwa włocławskiego z r. 1598*, ed. L. Żytkowicz, Toruń 1950, Fontes XXXVI
- *Inwentarze starostwa bytowskiego i lęborskiego z XVII i XVIII w.*, wyd. G. Labuda, Toruń 1959, Fontes XLVI
- Go** – M. Gottschald, *Deutsche Namenkunde*, 3. Auflage, Berlin 1954
- Heidn** – W. Heidn, *Die Ortschaften des Kreises Karthaus/Westpr. in der Vergangenheit*, Marburg/Lahn 1965
- J I, II** – M. Jeżowa, *Dawne słowiańskie dialekty Meklemburgii w świetle nazw miejscowych i osobowych*, cz. I: *Fonetyka*, Wrocław 1961; cz. II: *Słowotwórstwo*, Wrocław 1962
- KB** – G. Bronisch, W. Ohle, H. Teichmüller, *Kreis Bütow*, 2. Auflage, Stettin 1939
- KN** – B. Kreja, *Księga nazwisk ziemi gdańskiej*, Gdańsk 1998
- L** – S.B. Linde, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1951
- Mal I** – M. Malec, *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*, Wrocław 1971
- Mal II** – M. Malec, *Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych*, Wrocław 1982
- J. Staszewski, *Mały słownik. Pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych*, wyd. III, Warszawa 1968
- N** – F. Nieckula, *Nazwy miejscowe z sufiksami -ov-, -in- na obszarze Wielkopolski i Małopolski*, Wrocław 1971
- NMP** – *Nazwy miejscowe Polski. Historia, pochodzenie, zmiany*, pod red. K. Rymuta, t. I-IV, Kraków 1996-2001
- E. Breza, *Nazwiska Pomorzan. Pochodzenie i zmiany*, Gdańsk 2000, t. II, Gdańsk 2002

- PJ** – Prace Językoznawcze, seria Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Gdańskiego
- PMT I** – E. Breza, *Toponimia powiatu kościerskiego*, Gdańsk 1974, Pomorskie Monografie Toponomastyczne, Nr 1
- PMT XIV** – J. Treder, *Toponimia powiatu wejherowskiego*, Gdańsk 1997, Pomorskie Monografie Toponomastyczne, Nr 14
- Przyd** – E. Breza, *Pochodzenie przydomków szlachty Pomorza Gdańskiego*, Gdańsk 1978
- R I, R II** – S. Rospond, *Słownik nazw geograficznych Polski zachodniej i północnej*, cz. I: polsko-niemiecka, cz. II: niemiecko-polska, Wrocław 1951
- RzD I** – E. Rzetelska-Feleszko, J. Duma, *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Środkowego*, Wrocław 1985
- RzD II** – E. Rzetelska-Feleszko, J. Duma, *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Szczecińskiego*, Warszawa 1991
- SEK** – W. Boryś, H. Popowska-Taborska, *Słownik etymologiczny kaszubszczyzny*, t. I-IV, Warszawa 1994-2002
- SEMiG** – S. Rospond, *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*, Wrocław 1984
- SEMot I** – A. Cieślíkowa, *Odpelatywne nazwy osobowe*, Kraków 1997
- SEMot III** – Z. Kaleta, *Odmiejscowe nazwy osobowe*, Kraków 1997
- SEMot V** – Z. Klimek, *Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego*, Kraków 1997
- Sl. Oc.** – „Slavia Occidentalis”, Poznań od 1921 r.
- SNMPG** – H. Górniewicz, *Słownik nazwisk mieszkańców Powiśla Gdańskiego*, Gdańsk 1992
- SNS** – S. Rospond, *Słownik nazwisk śląskich*, t. I-II: A-K, Wrocław 1967, 1973
- SNWPU** – *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, t. I-X, wyd. K. Rymut, Kraków 1992-1994
- SSNO** – *Słownik staropolskich nazw osobowych*, pod red. W. Taszyckiego i M. Malec, t. I-VII, Wrocław 1965-1987
- Sych** – B. Sychta, *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, t. I-VII, Wrocław 1967-1976
- WU** – *Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce*, t. I-III, Warszawa 1980-1982

* Symbol 0 w SNWPU oznacza formę z różnych względów niepewną.